

ROMANIA NOUA

ORGAN DE PROPAGANDA NAȚIONALĂ

— Plata anunțurilor după învoială —
— Redacția și Administrația —
— Strada Gogol No. 39 — Chișinău —

Abonamente: 1 Luna . . . . . Lei 8
6 Luni . . . . . " 45
1 An . . . . . " 80

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU

Iese în fiecare zi de lucru
Sub conducerea unui comitet alcătuit din Români din toate țările

Prim-Redactor: Dr. ION MATEIU

Cei doi trimiși al Țării-mame, Comisarul general civil și militar, și Arhiepiscopul român au istorica menire de a povățui spre bine toate lucrurile din această țară atâta vreme înstrăinată.

Legi străine, limbi străine, cultură străină, toate acestea au abătut de pe calea cea firească viața Basarabiei vreme de peste 100 de ani. Lucrarea cea mare de a învâna firul atâta vreme rupt, e o lucrare nespuse de grea. Dar ea trebuie îndeplinită. Începutul e făcut de multă vreme, a lipsit numai energia neșovăitoare, sistemul și unitatea.

Noii trimiși găsesse aici o parte de teren lucrat, găsesse și muncitori înflăcărați de dorul spre bine. Credem că Dumnezeu îi va lumina și le va ajuta ea, în bună înțelegere să ducă la izbândă scopurile noastre sfinte, atâta vreme batjocorite. Să facem cu toții cere în jurul lor, civili și militari, mireni și preoți, tineri și bătrâni și să lucrăm cu un gând și cu o inimă pentru ca stările triste de până acum, atât cele cari privesc politica, cât și cele cari privesc cultura, școala, biserica și gospodăria să se îmbunătățească în timp cât mai scurt, și o nouă viață să se întemeieze, spre mulțumirea tuturor.

Leac contra agitațiilor și tulburărilor

— O vorbă către d. general Văitoianu —

Basarabia a devenit o țară unde se poate face orice propagandă și agitație... și ele se fac, dar dușmănoase pentru neamul nostru românesc. Din nenorocire, sămănța rea aruncată de neamuri străine cade pe un teren lucrat bine de — unii oamenii de peste Prut, care prin purtarea lor nu-și dau seama la ce sfârșit poate să ajungă starea lucrurilor, ci din contra, ei din zi în zi toarnă tot mereu gaz pe foc.

Aceste lucruri trebuie să le spuie și să le scoată la iveală toți care simt că neamul nostru este în pericol, căci dacă le vom ascunde — mai rău va fi și lumea va gândi că noi toți suntem numai niște mișei... Dar atunci ce m'or întreba — ce e de făcut ca să lecuim această boală? Leac este și leacul această trebuie să-l cunoască fiecare român de peste Prut care vine aici în vreun post de administrație. Leacul acesta se găsește scris în limba franceză în bibliotecile de peste Prut și în bibliotecile noastre în limba rusă; e vorba de scrierile guvernatorului rus al Basarabiei — **Gr. Cazaciu**, pe care mulți intelectuali români din Iași cred că îl cunosc. În carticica aceasta îți găsi leacul, îți găsi cine e țărânul român (moldovan) basarabean și cum trebuie să te porți cu dânsul. Acești țărani sunt strănepoții acelor români, care din vechime au știut să-și iubească pe Domnul lor, neamul lor și drepturile lor și pentru dânsle ei se răsculau cu arma în mână contra ciocoimei putrede, care totdeauna a fost trădătoarea neamului nostru și se gândea numai la buzunarele sale, când aceștia cutezau la drepturile țărănilor. Îți găsi cum acest nobil om — **Urusov** — se căește că odată a ascultat de poliție și de ciocoi — să liniștească țărânii cu forța și cum la urma urmelor i-a liniștit numai dnpă ce le-a făcut dreptate, iar forța n'a întrebunțat-o niciodată. Și pentru aceasta numele acestui vrednic și nobil om a rămas o amintire plăcută la mulți intelectuali români basarabeni...

Acum în Basarabia e numit ca comisar al guvernului central generalul Văitoianu. Numele acestui general e cunoscut de multe cercuri românești și cu toții recunosc că e demn de postul ocupat de domnia sa și de aceea noi românii, basarabeii îi zicem bine-ai venit!

Credem că în scurt timp domnul general va pune frâu la mulți domni, mai ales de pe la sate, care prea tare și-au lărgit poftetele sale... va face vre-o ordine cu rechizițiile și mai cu seamă va da un ordin prin toată Basarabia că nimeni n'are voie să ia trăsura și caii țărânului fără plată și fără voia lui, căci armata are destui cai pentru serviciul ei, f.

Credem încă că aceste ordine se vor împlini și n'or rămânea numai ca o ficție pe hârtie... Așisderea și directorul de comerț împreună cu directorul de interne se vor stărui, dar n'or pune piedici ca până acum, ca țărânii noștri să aibă de unde cumpăra gaz, chibrituri, sare și altele cu prețuri potrivite, căci astăzi el plătește pe un kg. de gaz banii primiți de pe două puduri de graș rechiziționat.

Dacă se va întrebuița acest leac apoi vă asigur că nici o agitație dușmănoasă n'ar prinde rădăcină și bietul țărân nu va mai asculta pe fiecare om mișel și în scurt timp acest colț de pământ, vechiul grănar al Moldovei cu țărani muncitori și gospodăroși, va deveni iar o grădină frumoasă și liniștită.

Gr. Cazaciu
deputat în Sfatul Țării

Nota Redacției: Gazetele din Basarabia nu cuprind decât foarte puține articole scrise de Basarabeii. Cu atât mai prețios este articolul d-lui Gr. Cazaciu, pe care-l publicăm aici ca un document despre frământările sufletești ale unei generații care a înfăptuit Unirea. Un glas sincer ca acesta nu trebuie să supere pe nimeni. Numai spunând adevărul în mod deschis, vom putea tocni lucrurile cum trebuie.

Mormintele vitejilor în Ardeal

Austro-Ungarii au făcut o statistică oficială cu privire la eroii căzuți pe câmpiile Ardealului. Până la 1 Iulie s-au descoperit 13.955 morminte, cu 22,120 morți. Dintre ei 8713 sunt austro-unguri și germani, **Așadar 12.407 sunt morți de ai noștri, vitejii cari și-au jertfit viața pentru Ardealul înstrăinat. Cele mai multe morminte sunt în comitatul Făgărașului. Rămășițele eroilor vor fi așezate în cimitire deosebite.**

PROCLAMAȚIUNEA D-lui General Văitoianu către locuitorii Basarabiei

Prin Înaltul Decret Regal No. 1448 bis al Majestății Sale Regelui Ferdinand al României am fost numit Comisar General al Basarabiei.

Indatorirea mea eea mai însemnată este de a face ca silințele tuturor cetățenilor cu grija binelui, precum și ca toate dispozițiunile autorităților civile și militare, îngrădite în marginile legilor și regulamentelor, să meargă mână în mână, pentru binele public.

Mân'ra Basarabiei, alipită la Patria-Mamă, prin a sa bună voie, trebuie ca în scurtă vreme să a-rate tuturor, că este cuibul ordinii și al dreptății pentru toți — al civilizației.

Îngăduitor pentru cei ce ar face mici greșeli în lupta pentru binele public — căci numai cei ce lucrează pot greși, — voi fi îndurător pentru cei necinstiți, pentru speculatori, și voi face să se aplicie toată asprimea legilor contra acelor, cari cred că a sosit vremea ca în apa ce merge spre cale de împozire, ar putea pescui.

Cetățenii Basarabiei, la muncă! La muncă dreaptă și cinstită! Legea trebuie să domnească! Spre o stare mai bună și fericită — toți au dreptul să năzuiască!

Uitați relele trecutului și căutați a lecui rănile!

La lucru!
Dată în Chișinău la 20 Iunie 1918.
Comisar general al Basarabiei,
General de corp de armată,
Văitoianu

O faptă conștientă

Rusia nu mai e o croitoroarea Basarabiei. — Pe soclul statuei țărânului Alexandru I., „Blagoslovitul” erau și două figuri de femei: una „maica” Rusia, cealaltă „fiica” Basarabia. Maica o străngea la sânul său cald pe fiica ei revenită în 1812.

Figurile acestea erau o sfidare și a adevărului istoric și a sentimentului nostru național. Acum, de ieri încoace o pânză de cort a fost așternută peste ele, așa că, până ce întreg monumentul va fi dat jos, ele nu vor mai supăra pe nimeni.

Schimbul de mărfuri cu Ucraina

Ministerul de externe ucrainean a comunicat delegației românești care a fost la Odesa și Kiev să trateze în chestia schimbului de mărfuri, că situația politică actuală poate permite o înțelegere vremelnică numai în privința schimbului de mărfuri. Chestia tranzitului și exportului se complica din cauza lipsei de mijloace de transport și din pricina înșelăgerii cu Puterile Centrale despre schimbul și transportul prizonierilor. Se recunoaște posibilitatea unui schimb imediat de mărfuri numai în forma anumitor cazuri bazate pe reciprocitate.

Președintele consiliului de miniștri a promis că va sprijini această chestie în consiliul ministrilor.

Ministrul trezilor externe a mai spus că este neapărată nevoie ca guvernul român să se adreseze guvernului Ucrainean cu o notă formală în această chestie și să numească o delegație care va lua parte la stabilirea condițiilor pentru schimbul mărfurilor cu delegații săi.

RUSIFICATORI PROVOCATORI ȘI TERORIȘTI

Ziarul „România Nouă” a publicat două notițe scurte asupra celor petrecute în așa zisul congres al învățătorimei din ținutul Chișinăului, ținut Duminică trecută. Chestiunea aceasta fiind de o importanță deosebită și cerând o limpezire grabnică și deplină cred că e nevoie să revenim asupra ei și să stăruiem atâta vreme, până ce va primi deslegarea cerută de interesele statului și a neamului. Importanța chestiunii stă în faptul că e vorba de învățătorime și școală și deci de viitorul cultural al neamului nostru pe deoparte și de liniștea și siguranța statului.

Destul s'a păcătuit până acum în această privință, lăsându-se frâu liber tuturor agitatorilor, și ne-am trezit că toate clasele din Basarabia, proeștii, învățătorime, funcționărima, popor sunt tulburate de o mână de provocatori și teroriști.

Așa și învățătorimea moldovenească din ținutul Chișinăului a trăit un air de zile sub stăpânirea unor provocatori. Cât rău au adus acești rusificatori învățătorimii, școlăii și neamului nostru nu se poate arăta într'un articol. Ne vom margini la câteva cazuri. Cursurile de limba română din toamna anului trecut au trebuit să fie închise fără nici un rezultat din cauza acestor tulburători, având în capul lor pe un anumit *Podlesnâi*, și sprijiniți de câțiva slabănoși și neputincioși din tabăra Moldovenilor. S'au cheltuit atunci zeci și sute de mii de lei fără nici un folos, căci d. *Podlesnâi* și comitetul „soiuzului” n'au dat voie *Comisiei Școlare Moldovenești* ca să fie examenul. Pe acest *Podlesnâi* care striga că nu cunoaște Basarabia, Moldovenii, ci numai o Velicorusie și o societate a tuturor învățătorilor ruși, l-am văzut iscăind o declarație de aderentă pentru unirea Basarabiei, strecurându-se pe la subprefectura ținutului Chișinău de unde a trebuit să plece cu rușine — și deodată iată-l iarăși în mijlocul învățătorimei, cu toate că el nu mai este învățător — aplaudat și aclamat ca un Mântuitor. Nu li-rușine învățătorilor să se lase conduși de un astfel de om?

Un alt act anarhic e instalarea la Uprava ținutală a comitetului „soiuzului” învățătoresc internațional ca autoritate școlară, care numește învățători etc. Având în frunte pe d. *Buialschi*, un ucrainean infocat, care până acum a știut să se prefacă cu mult meșter, dar acum și-a dat pe deplin arama pe față, acest comitet a nedreptățit pe învățătorii moldoveni, a comis fel de fel de abuzuri și a condus învățământul în spirit rusificator.

De câte ori s'a adunat acest comitet și „soiuzul” condus de el, totdeauna s'a vorbit numai rușește și s'a lucrat în spirit rusificator, așa și la congresul din 28 Aprilie, când abia, abia s'a auzit și câte un cuvânt românesc. Acestei agitații desmățate trebuie să i se puie capăt pe loc și în mod definitiv. Dacă elementele rușești, bulgărești, ucrainene și altele în dușmănia lor neîmpăcată nu sunt mulțumite că noi, în toleranța noastră am mers așa departe că am voit să-i lăsăm în școlile moldovenești, cerșindu-le doar în schimb puțină cunoștință de limbă, căci

dragoste, suflet și interes știm că nu sunt capabili să dea, atunci cerem îndepărtarea lor totală din școlile moldovenești. Astfel de oameni nu pot fi crescătorii copiilor noștri; ei pot numai să-i inveniteze pe ei și pe săteni. Interesul statului și al neamului nostru este să aibă ca învățători oameni conștienți de datorie, conșvinși de drepturile neamului românesc pe acest pământ, iar nu niște agitatori veninoși, cari să numească naționalismul — se înțelege că numai când e vorba de cel românesc — o clasificare zoologică.

În fața acestei situații primejdioase pentru interesele neamului nostru ne îndreptăm mai întâiu către învățătorimea adevărată moldovenească a ținutului Chișinău și o chemăm la lupta de desrobire din lanțurile rusificatorilor. Credem că s'a săturat de „prietenia” și „colegialitatea” acestor domni. Fața de dușmanii neamului, față de cei ce au obrăznicia ca să ne împiedece și azi în lucrarea noastră culturală, după ce ne-au ținut în jug o sută de ani, nu încapem nici o rezervă. Învățătorii moldoveni să-și facă societatea lor națională și reprezentanții lor să poarte cărma învățământului. Afară toți străinii din conducere.

Ne îndreptăm apoi către ocăr-muirea ținutului moldovenească al Chișinăului și-i cerem ca în interesul sutelor de mii de Moldoveni să curățe școlile de toți străinii și instraiții, provocatori și teroriști.

Nu ne îndoim că și d. director al învățământului va avea de spus în această chestiune o vorbă energică și hotărâită.

Rusificatori, provocatori și teroriști — în lături dela altarul sfânt al culturii naționale!

bat mult; și acum când suntem un trup cu maica noastră România datorii suntem să dăm cea mai mare ascultare iubitorilor noștri Profesori, iar tot ceea ce învățăm dela D-lor, să punem în practică. Când vom merge în satele noastre la școlile noastre să luptăm din toate puterile ca să luminăm poporul. Să luptăm să-i aducem pe toți la calea adevărului. Să luptăm să apărăm lumina vie, lumina curată, și să dispară tot întunericul, să dispară nelcrederea în frații noștri moldoveni. Și odată cu aceasta, să dispară toți din mijlocul nostru care caută numai să rătăcească mintea poporului răspândind fel de fel de vorbe, de zvonuri care de care mai neadevărate.

Dacă anul acesta o să-o ducem mai greu, că nu ne plouă, apoi nu să cuvine a ne desera cu totul.

Dacă Mama noastră România nu ne-ar fi lăsat mână de ajutor, dacă nu ne-ar fi apărat, ce am fi putut face noi singuri o mână de oameni?

Nimic!...

Ne-am fi prăpădit cu totul.

Fiecare din cei care ar fi voit ar fi pus mâna pe Basarabia noastră, și noi atunci ca niște oameni fără sprijineala datorii eram să ascultăm toate poruncile și ordinele unor străini de lege și de neam care ar fi făcut din noi ce ar fi vrut.

Atunci ce ne-am fi făcut noi? Pentru ce atunci am mai fi luptat noi?

Pentru ce ne-am străduit noi să păstrăm limba noastră națională? Pariții și frații noștri atunci au putut ei deschide gura?

Copiii noștri au putut ei învăța în limba națională?

Nu!

De aceea zic: Doamnelor și Domnilor! să luăm seama să nu aplecăm urechea la toți, care ne întălesc și ne vorbesc, vorbe goale și deșerte și Dumnezeu să fie cu noi! Dușmanii sunt mulți, prietenii puțini.

Să luptăm, să dispară dușmanii și să fie numai prietenii.

Vladimir Chirilov învățător

Cuvinte către învățătorii moldoveni

Dl. învățător V. Chirilov ne trimite spre publicare alăturatul cuvânt, pe care a avut de gând să-l fie Duminică trecută la congresul învățătorilor din ținutul Chișinăului, dar pe care din pricina duhului rusesc care a stăpânit acel congres, nu l-a putut ținea.

Domnilor și Doamnelor,

Trăim în niște vremuri grele, grele de tot, însă în același timp și foarte însemnat.

Calea pe care acu noi mergem este foarte zdrănturoasă, viitorul nu-l cunoaștem și datoria noastră a tuturor care suntem aici, care ne numim învățători moldoveni, și care învățăm limba mamei noastre, zic datoria noastră este: a lua sama cu judecată sănătoasă să nu aplecăm urechea la toți ce ne șoptesc taine.

Aceștia sunt dușmanii noștri, cei cari au interesul să ne vadă subjugăți la dușmani.

Noi învățătorii moldoveni pentru a căpăta oarecare puteri, încă din anul trecut am cerut ajutorul Maicei noastre României, și aceasta foarte binevoitoare ne-a trimis la noi oameni luminați oameni înțelepți cari au ținut cursurile de vară.

Anul acesta lucrurile s'au schimb

Nemții din Basarabia

În Reichstagul din Berlin se discută de un proiect relativ la coloniile de Nemți din Basarabia, prin care să li se dea autonomie. Deoarece ei sunt risipiți în mai multe județe, e vorba să se facă expropriieri între Moldovenii, ca Nemții să fie grupați laolaltă, formând un teritoriu național. Coloniștii autonomi vor fi puși sub protectoratul Germaniei.

Kuhlman a declarat în parlament că acest proiect a întâmpinat cea mai bună primire din partea d-lui Marghiloman.

CURSORILE DE ÎNVĂȚĂTORI

Parasirea Daciei

G. Tofan.

(Urmare)

Dacia era înconjurată la toate cele patru părți de fel de fel de neamuri barbare, cari o amenințau în liniștea ei. Câtă vreme a domnit Traian, Dacia s'a bucurat de pace și liniște.

Împărații următori au avut neîntrepușt lupte cu barbarii înconjurători, dintre cari cei mai primejdioși erau Goții, cari se arată la granițele Daciei pe la anul 271.

Goții erau un neam germanic și locuiau înaintea Mării Negre. Acești barbari puseseră mâna pe Dacia în anul 250; vrednicul împărat Aurelian îl bătu, dar le dădu lor provincia (271) ca unor tovarăși ai împărației. Împăratul scoase armata, slujbașii și locuitorii cari voiau să se mute și le dăde locuințe în dreapta Dunării, înființând o provincie nouă, pe care în amintirea celei vechi o numi *Dacia Aureliana*.

Continuitatea (stăruința) elementului român în Dacia

Deodată cu oastea romană și cu slujbașii împărației vor fi părăsiti Dacia și bogățiile a cărei patrie e acolo unde e bine, și unii din locuitorii orașelor, dar marea mulțime a poporului de rând legată de pământul pe care-l muncia, din care se hrănea, în care zăceau în năpastași lor a rămas pe loc, față că cu barbarii nu făceau acumă pentru întâia dată cunoștință, și apoi peste Dunăre nu-i aștepta o stare mai bună. Credința aceasta a rămănerii pe loc a neamului nostru la părăsirea Daciei de Aurelian s'a păstrat prin veacuri în poporul nostru și în sprijinul ei se pot aduce multe și puternice dovezi.

În timpurile mai nouă, înainte de o sută și mai bine de ani unii istorici dușmănoși neamului nostru au încercat, mânăți de interes politic povestea care în istorie se cheamă teoria Rösseliana (după istoricul Rössler,) că Aurelian când a părăsit Dacia, a strămutat din ea pe toți locuitorii și că n'a rămas în Dacia lui Traian nici un Roman; Românii cari trăiesc azi pe pământul vechii Daciei, ar fi veniți după părerea acestor scriitori tocmai prin veacul al XII d. H. de peste Dunăre, unde-i strămutase împăratul Aurelian, și unde s'a alcătuit națiunea română.

Această părere este greșită, căci dacă s'a și strămutat o parte din locuitorii, mai ales orașeni, țărani au rămas pe loc. În timpurile turburi ei se retrăgeau la munți, unde trăiau până ce trecea primejdia. Se poate foarte temeinic dovedi că noi românii nu ne-am strămutat din Dacia de când ne-a așezat Traian în ea. Românii au rămas în Dacia fără necurmat, cu toate greutățile vremilor prin care au trecut.

Epoca barbarilor

Aurelian părăsind Dacia a lăsat-o în seama barbarilor, cari au stăpânit-o aproape zece veacuri, în care timpul oricărui urmă de cultură și civilizație a dispărut.

Cef dintâi cari au pus stăpânire pe teritoriul Daciei au fost, după cum știm Goții.

Goții au stat aici dela 271 — 375. Fiind neobișnuiți cu traiul de munte, ei s'au așezat în șesul dintre Carpați și Nistru, deosebi în Basarabia de azi.

Stăpânirea Goților asupra Daciei a fost înlăturată de Huni, neam turanic venit din pusturile Asiei. Dela Goți ne-au rămas foarte puține știri și o singură amintire; *tezaurul gotic* găsit la *Pietroasa* în munții Buzăului. Tezaurul acesta care era o podoabă a regiunii lor și e alcătuit din mai multe obiecte de aur e cunoscut în România după forma de pasăre a uneia din podoabe sub numele de *Cloșca cu pui* și se păstrează în Muzeul național din București.

Acest tezaur a fost îngropat de o ramură a Goților în retragerea lor din Ardeal peste Dunăre și a fost descoperit după multe veacuri în zilele noastre. Locul Goților îl iau Hunii, cel mai sălbatic neam ce a călcat pământul Europei. Călăreți, popor de stepă, ei s'au așezat în șesul Tisei și dincolo de Tisa până la Dunăre.

De aici ei stăpâneau toate țările din împrejurime. De împărăția aceasta se cutremura lumea întreagă, mai ales în vremea împăratului lor Atila, care făcea a năvăliri până în Italia și Franța. Ei erau așa de temut de lumea întreagă, încât oamenii de atunci îl porecliau "biciful lui Dumnezeu".

Făcând Atila o năvălă mai mare împotriva Francilor este bătut în anul 453 pe pământul Franței unde își pierde și viața. Împărăția Hunilor se desface și ei părăsesc Europa întorcându-se în stepele Asiei de unde au venit. În vremea aceasta Românii părăsiseră șesul și trecură în munții Carpaților, unde erau mai siguri.

(Va urma)

Dela congresul învățătorilor din ținutul Chișinăului

La această adunare învățătoarească, pe care membrii ei o numesc "congres" și care se bucură de o autonomie așa de largă, încât ei singuri sunt stăpâni pe soarta lor și a învățământului, pe lângă lucruri regretabile s'au adus și hotărâri bune, cum este acela despre tipul de școală, programul de învățământ, întemeierea unei reviste pedagogice și prevederea cu manuale și caete a școlilor.

La hotărârea tipului de școală și la îndrumarea programului (chestii prezintate de subsemnatul) s'au avut în vedere cerințele de mână, gospodăria luminată, patrioțismul mărinimos și iubitor de neam, care cu o gospodărie mai intensă, departe de a mai putea trăi numai în jurul satului său, pe lângă scris-citit, are nevoie de incusință matematică, de cunoștințe geografice, istorice, constituționale, naturale și economice mai sistematice, pe care școala de până acum nu le-a dat și nu le putea da.

Azi (vorbes de vremuri de pace) când e dată posibilitatea, ca în 2—3 zile să alergăm dela un capăt al Europei la altul, în 2—3 luni să înconjurăm pământul, când viața economică, industrială și comercială se scurge spumegând pe canalele ei universale, o putem spune lămurit că acel popor care nu se va lumina, nu se va cultiva așa fel ca să poată lua luptă în această viață spumegândă, nu numai că va fi exploatat cu totul, dar va fi totodată și desconsiderat de alte popoare mai culte.

Învățătoria a înțeles această chestie mare și a primit ca învățământul primar să conste din șase ani de școală obligatorii, dintre care în cei patru dinții elevul să primească cunoștințele elementare cu cari să poată intra în școlile medii, or rămânând acasă, va fi îndatorat să mai frecventeze școala încă doi ani, pentru completarea cunoștințelor primite, deosebi pentru a-și câștiga cunoștințe mai sistematice din aritmetică, istorie, geografie, drepturile cetățenești, științele naturale și

din economia rațională și industria casnică.

Economia și acele ramuri ale ei, cari se obișnuiesc mai mult în partea locului, se va preda și în mod practic, spre care scop fiecare școală trebuie necondiționat dotată cu cel puțin 5 desetine de pământ.

Cei cari sunt puși să distribuie pământul la țărani, ar face un păcat de neiertat, dacă ar trece cu vederea această necesitate vitală.

Pe această bază se va lucra programa analitică, pentru executarea căreia s'a admis o comisie de cinci membri: Popescu, Codrea, Druța, Trofin și Cociar, cu mandatul, ca a linia cursurilor să o prezinte congresului spre aprobare.

S'a luat la cunoștință cu o vădită plăcere, hotărârea adunării județene, prin care s'a votat revistea "Școala Moldovenească" cinci mici ruble, cu îndatorirea, că aceea se apără săptămânal, așa ca Duminică fiecare învățător să o poată avea și redactarea ei să fie încredințată unui comitet din care să facă parte conducătorii învățământului.

Consiliul județean să solicite ajutorul material și al celorlalte județe, așa, ca revista să devie un organ al tuturor învățătorilor moldoveni din Basarabia.

În urma raportului d-lui Popescu, secretarul învățământului, congresul a însărcinat pe subsemnatul ca, împreună cu un alt membru al consiliului, să se îngrijească din bună vreme de manualele didactice cari lipsesc, precum și de caete și de câteva cărți potrivite pentru completarea cunoștințelor câștigate de învățătorii la cursuri, așa ca pe a linia lui August să fie distribuite pe la școli.

Gh. Codrea

UN APEL

Din cauza prețurilor îngrozitoare a alimentelor, viața a devenit nesuferită, mai ales pentru familiile refugiaților; scumpetea nemai pomenită e pricinuită în mare parte din cauza lacomiei speculanților și diferitelor dispozițiuni birocratice, care au îngreunat, cumpărarea și transportul alimentelor din localități unde se mai găsește, și care au silit lumea de a se aproviziona prin contrabandă, care costă foarte mult.

Publicul dorește și așteaptă schimbarea delu guvernului, însă cei cari guvernează sunt prea ocupați de chestiuni politice, ca să se mai ocupe și de probleme economice.

Oare n'ar fi mai bine ca, în loc ca să ne vaităm, și să stăm nepăsători față de acești speculatori cari ne jefuiesc, se pornim o luptă pentru ieftinirea traiului, se înțelege însă pe calea legală—*prin formarea unui comitet*, care s'ar ocupa cu chestia ieftinirii traiului; oferirea unui premiu în bani pentru rezolvarea acestei chestii arzătoare ar fi de mare folos; dacă comitetul va veni cu propuneri serioase și practice la guvern, acesta nu va putea refuza concursul său.

Sunt convins că prin inițiativă particulară ajutată de guvern s'ar putea ușura starea de azi. Cei cari primesc această propunere, sunt rugați a se adresa la Redacția ziarului "România Nouă".

A. Zavadinski
refugiat din București

Contrabande pe Nistru

Posturile de grăniceri aș-zate de-alungul graniței Nistrului, precum și posturile depe restul graniței au descoperit în ultimul timp un mare număr de contrabande, care se fac noaptea cu bărcile sau căruțele.

Astfel, câteva zile în urmă, postul Visoco a prins pe mai mulți inși cari voiau să treacă la Alaci, 24 vite corute spre a le vinde Austriacilor. Mai în urmă s'a aflat că totuși trecuse la Alaci 8 boi. Urmărind pe contrabandiștii cari vânduseră deja vitele, autoritățile au confiscat suma și arestând pe contrabandiști, au arătat cazul oficiului dela vama *Soroca*.

Postul de grăniceri No. 1 dela Șabla a surprins pe David Pantovescu, care ducea cu căruța saci cu malai și apoi trecea făină în bărci peste graniță. Contrabandistul încercând să fugă, a fost prins de grăniceri.

Tot astfel autoritățile polițienești împreună cu cele ale pescariilor au urmărit o contrabandă de 700 kgr. peste făcută pe Dunăre, cu bărcile, de către mai mulți pescari. Unul din contrabandiști a fost împușcat.

Pe o mică lungime a frontierei în timp de câte-va zile au fost prinse de grăniceri 960 kgr. tutun sute de saci de făină de grâu și papsuși, peste 100 cai, 60 boi, 20 porci, iar la Bender 86 cai și mai multe sute oi și boi într-o singură contrabandă.

Despre modul cum se fac contrabandele de vite peste Nistru vom spune că porcii sunt tăiați și legați unul de altul, sunt trasi cu stoaara de pe celalt mal. Bineînțeles ei plutesc pe apă. Un bou este legat coadă la coarne și pus într-o barcă, iar apoi ceilalți legați unul după altul de coarne și împinși să inoate după cel din barcă, astfel ca se trec convoaie întregi.

Toate aceste contrabande sunt protejate de pe malul ucrainian și ori de câte ori ai noștri prind o contrabandă, de pe celalt mal grănicerii noștri sunt atacați cu armele și mitralierele, din care cauză câțiva bravi străjeri ai Nistrului au căzut victime.

Aducem laude grănicerilor reg. 2, cari neobosiți, totdeauna la pândă, nu lasă să se treacă contrabandele, cari îmbogățesc pe speculatorii și infometează țara.

V. C.

Soarta României

Toată presa franceză spune: Orice s'ar întâmpla acumă cu România, din cauza condițiilor grele de pace. Puterile înțelegerii se vor interesa de soarta ei.

Charles Gervais

Minunata brânză franceză. se vinde cu 24 franci duzina. Chișinău, Moghilsca 5.

Situația Războiului

Pe frontul francez:

Nici un eveniment deosebit pe întregul front. În ziua de 17 Iunie au fost doborâte 21 aeroplane germane.

Pe frontul italian:

Pe platoul dela Asiago, italienii au dat atacuri. Col dela Rosa și Col d'Echerle, două poziții puternic întărite au fost cucerite de italieni. Contraatacurile austriace împotriva muntelui Valln, s'au sfârșit sângeroase.

Aeroplanele au ajutat mult izbânda. În ziua de 16 Iunie s'au luat 88 ofițeri și 1935 oameni de trupă ca prizonieri dela austriaci pe restul frontului lupte mărunte.

Primul contingent de trupe americane a sosit în Italia. Pe coasta belgiană retragerea torpiloarelor germane atacate de o escadrilă engleză.

INFORMAȚIUNI

În numărul de mâine vom publica știri din Transilvania.

Taxele poștale în Basarabia.

În sfârșit dela 18 Iunie avem poșta noastră și în Basarabia, cu funcționari români. Era timpul suprem. Direcția poștelor anunță că taxele pentru scrisori s'au stabilit astfel: pe carte poștală 10 bani și 5 bani timbru de ajutor, pe scrisori 15 bani și 5 b. timbru de ajutor. În ce privește teritoriul ocupat sunt taxele întrebunțate pentru străinătate...

Înteruperea liniei Bălți-Ungheni.

Linia de drum de fier Bălți—Ungheni este tot întreruptă în dreptul Unghenilor din cauza ploilor, cari au stricat foarte rău terasamentul.

Siberienii din Basarabia.

Foarte mulți Siberieni din Basarabia, pleacă în țara lor prin Kiev. Deoarece nu mai are treabă aci, comisia de lichidare siberiană va pleca și dânsa peste câte-va zile.

Achermann-Odessa.

Flotila românească de transport de pe Dunăre a început zilele trecute să facă curse între Achermann și Odessa.

În numărul de mâine vom publica programul primirii I. P. S. arhiepiscopului Nicodem, de către autoritățile și creștinii din Chișinău.

În sfârșit. — Astăzi e cea din urmă zi când mai sunt îngăduite pe străzile din Chișinău afișele rusești. S'a dat ordin ca de azi înainte afișele să se facă paralele și în românește sau numai românește.

Eră în adevăr un scandal să vezi în acest oraș numai afișe rusești, parcă ar fi în fundul rusei, iar nu într-o veche țară românească.

Americani ajută Belgia. — Se anunță din Washington că Statele Unite au făcut Belgiei un nou împrumut de 2.250.000 de dolari.

Cum au ajutat Românii cultura Rusiei

de Alexandru Hașdeu

Bătrânul Alexandru Hașdeu vorbind la 1837 absolvenților școlii primare din Hotin, cari se pregăteau să plece la Gimnaziul din Chișinău, spunea printre alte urinătoare:

Istoria noastră mi se pare a fi destul spre încredințarea ori cui va vrea, că udită strămoșii noștri n'au fost nebagatori de seamă pentru luminarea lor.

În istoria noastră găsim pilde și de alt soi, pilde cu totul private, precum că strămoșii noștri în calea politicii poporului au dizleat oarecare înainte gâcituri a minții și a științei, numai după a lor înțelegere și cu a lor numai indeletnicire, cu carele în unele principii a politicii au întrecut cu multă parte pe cealaltă Europă, mai ales pe cea megieșită.

Aceasta n'au fost faptă a vreunui sade cărmătoriu mare, întru adevăr, ci aceasta au fost niște vedenii ce de la sine au luminat și mintea poporului. Aceasta au fost lucrarea unei adânci și cu obștești simplități cu totul drepte a sa, și nu împrumutate de la străini, precum de dovadă:

1-ii. Pe când în Rusia tipărirea cărților se socotea lucru necurat, meșteșug diavolesc după zicătoarea mărturiiu confiporane, în Moldova se ti-

mănească, când în Moldova până la dânsul în zilele prințului *Vasile Lupul* pe la — 1636 în Mitropolie numai să auzi în limba slavonească la biserică, iar poporul pretutindenea în toată țara asculta rugăciunea și singuri se închinău în limba poporului.

Al 3-lea. În Evropa încă se socotea neiertat păcat a cugeta măcar să îndrepteze traducerea Vulgatelor, sau a Șeptezeci tălcuitorii. Când în Moldova s'au apucat de traducerea Bibliei din originalul evreesc, găsindu-se multe nepricepute, întunecate, și cu *dună noime la înfeles*, în traducerea sfintelor cărți din limba grecească și latinească. Cea mai veche mărturie a acestor mari truzi au rămas *Psaltirea Moldovenească*, tipărită în *Belgrad* la 1651, dar în Rusia precum este știut, au început cu dinadinsul a băga samă la traducerea din grecească la originalul evreesc, mai întâiu în talmăcirea asupra *Psaltirei* scoase la lumină cu voea prea sfântului Sinod la — 1814, și în psaltirea rusească tipărită de *Rosienescă biblicească* obște.

Al 4-lea. Când în Evropa unde și unde, și fie cum s'au întezat ideea de folosul și neapărata trebuință a învățătorilor limbilor răsăritene, și când orientalistul învățat se socotea de raritate, și de om mare ca o genie, în Moldova, în târgul Hotinului, era foarte bune întemeiate școale, în limba arăpească și turcească, în care au învățat și Marele Sobischie, fratele slăvitului Ioan al III-lea, Craiului Leșesc, și alți tineri cnej, și nobili ai patriei nordice. Noi găsim mărturiu diplomaticiștii doveditoare, că *Rosiea nu odată a chemat din Moldova în slujba sa din*

cei mai lăminați și iscusii, începând dela scriitorii de hrisoave domnești, și până la doftori și preoți, ba găsim aflătoare dovezi, că țarul Rosiei Alexie Mihailovici, puind în gând să organizească pravilele țării sale, au cerut dela Moldova surte de pe a noastre pravile și obiceiuri a pământului, spre a se închipui cu dânsul la scoposurile sale cele înțelepte și creștinești.

Drept aceea Moldavia odinioară au avut și ea, slava sa, și respectată de puternice și străine stăpâniri; dar însă n'au apucat și nici au putut să se desvâlească deplin a sa Domnească destoinicie, sau a sa politică, pentru că ea nici odată după poziția sa n'au putut trăi în desăvârșita ei indeletnicire și învățare.

Istoriească viață a poporului nostru, toată este amestecată cu jalnice scene, precum despre aceasta se poate lămurii cineva din însuși geograficească poziție a Moldaviei, în care poate privi, că această țară după însuși împoporarea ei, nu putea să se facă desvâșită.

*Rosiea cu luminarea ei, îi datoare mult poporului nostru, încât lumina politicii care astăzi Rosiea revarsă peste poporul nostru, nu este dar sau jertfă, ci o părțicea de plată a datoriei vechi către noi, asupra căreia va aduc ca dovadă pe câțiva din patrioții noștri însemnați în cari era luminarea Rusiei, precum pe *Petru Movila* fiul Domnului Moldaviei Simeon Movila, ce a fost întâiu oștean vestit în vitejia sa sub Hotin, și după vreme Mitropolitul Kievului, neuitat în istoriile Rosiei, Ierarhicești iubitoriu, și oștean adevăratei pravoslaviei, acesta i cel întâi care a întemeiat în Rusia Academia, lumina ce-*

lor mai înalte științi ca Colegium.

Această întemeiere înfloresce și în vremile noastre sub nume de Duhovnicească Academie a Kievului, care cu studioasă și Hristianicească indeletnicire a sa recomandă bine pravățul întemeitorului său. Monahul Pavel Barendi, nepotul unuia din pretendenții Scaunului Moldaviei, au alcătuit slavono-românescul lexicon știut sub numele lui Cutivșchi, și a pus cea întâiu temelie slavoneștii lexicografiei, care chiar cu o zi mai înainte n'a fost înființată.

Moldovenescul spătariu *Neucul Cârnu*, rar în vremea sa poliistor, și popular, care lă a fost sol din partea țării Alexiei Mihailovici la Chitai, a dăscălit copăria fiului său, Marele Petru. Și dacă acest învățat, pe care până intrată pentru aceasta l'au iubit, și negreșit că nu fără cuvânt, a isprăvit să întipărească în inima scripțur-șitorului uenic, și a sămănat o adâncă simțire în inima sa, precum și înalte idei, apoi noi putem înaintea lumii cu îndrăzneală a ne fuduli pomenindu-l, ca pe unul ce a fost învățator și luminător, nemuritorului în învățături, și luminătorului Rusiei.

Domnul *Dimitrie Cantemir*, favoritul și prietenul Marelui Petru a fost osărdnic și filosof sftenic al lui Petru în trebile politicești Rosiei, pentru care a fost și *peștu* *intâiu* *prezident* *al Academiei învățătorilor*, a cărei întemeiere a fost presădită de el, după planul marelui Leibniz.

Domnul prințip *Dimitrie Cantemir*, pe lângă atele destoinicii a apucăturilor sale s'a slăvit da lume și prin ale sale numeroase alcătuirii învățate, care

dinlăuntru singură destoinicie, s'a mărturisit de toată luminata Europă. Iar fiul său, prințul *Antioh Cantemir* a fost întâiu poet al vremii sale, despre care zice și însuș Farni, cel mai adânc știutor al cărturării slavonești, *originalnic* și generalnic, și a fost ca cel mai întâiu, și mai adevărat întemeetor al versurilor poporului rusesc. — Afară de Cantemir cu îndrăneală putem zice că n'a fost nici *Lomonov*. Ei de o potrivă pot fi, și au fost mari după înrăuririle lor asupra literaturii rusești; dar cine oare este mai de însemnat și mai vrednic de cinste pentru urmași? acela ce a pus temelia hramului? sau acela ce a răvrșit bolta sau a împodobit cu zugrăveală pereții?

Până și *Hirastov* (Herescu), bărbat neuitat în istoria luminării Rosiei, și ca un autor și ca un întâiu curator a universității Moscvi, întâiu răsăd al înalțelor învățături în Rusia, a căru neam, viață și duh, a fost moldovenească adevărată.

Cu intristat sentiment istoric Moldaviei poate lăsa letopisețele vremilor vechi ca să se întoarcă către veacurile mai târzii, căci îl stăsie măhnicuinea pentru trecuta slavă a patriei noastre pentru că adevărul mărturisind în privirea noastră de astăzi, florile de pe mormântul strămoșilor sunt mai proaspete și mai frumoase se desvâlesc, și mângăie viața omească, decât florile în lăcașul celor ce trăiesc astăzi.

Și cu aceasta să vă aduceți aminte de-apurarea: a cui strănești sunteți. Că măcar de ar ieși din mijlocul vostru, nouă, vre-un Movila, Cantemir sau Sturza, norocire de preț s'ar socoti pentru noi.